

На основу члана 52. ст. 4. и 5. Основног закона о заштити на раду („Службени лист СФРЈ”, бр. 15/65) у сагласности са савезним секретаром за саобраћај и везе, савезни секретар за рад прописује

ПРАВИЛНИК

о заштити на раду при одржавању моторних возила и превозу моторним возилима („Службени лист СФРЈ”, бр. 55/65)

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником прописују се мере и нормативи заштите на раду при одржавању моторних возила и превозу моторним возилима.

Под моторним возилима, у смислу овог правилника, подразумевају се сва моторна и прикључна возила, осим возила која се крећу на шинама (у даљем тексту: возило).

Под одржавањем возила, у смислу овог правилника, подразумевају се сви радови на оправкама возила, као и снабдевању возила горивом, мазивом и сл.

Члан 2.

Мере и нормативе заштите на раду предвиђене овим правилником спроводе радне и друге организације, органи друштвено-политичких заједница, друга правна лица и физичка лица код којих су запошљена лица која раде на одржавању возила и врше превоз возилом (у даљем тексту: организација).

II. МЕРЕ И НОРМАТИВИ ЗАШТИТЕ НА РАДУ ПРИ ОДРЖАВАЊУ ВОЗИЛА

1. Оправке и снабдевање возила горивом и мазивом

Члан 3.

Средње и велике оправке возила, као и снабдевање возила горивом и мазивом, организација врши на за то одређеном месту (радионица, посебна просторија). То место мора бити опремљено свим потребним уређајима и направама (каналима за преглед, дизалицама, сталковима за окретање, естакадама и сл.), алатима и другим средствима за извођење радова.

Мање оправке могу се вршити и ван места из става 1. овог члана, уз предузимање заштитних мера предвиђених овим правилником.

Члан 4.

За време оправке и снабдевања возила горивом и мазивом, мотор возила мора бити ван погона.

Члан 5.

За време оправке и снабдевања возила горивом и мазивом, на управљач се мора ставити таблица са натписом: „Не пуштај мотор у погон - људи раде”.

За време подизања возила помоћу уређаја са хидрауличним или електромеханичким погоном (дизалица), на дизалици се мора ставити таблица са натписом: „Не дирај - под возилом су људи”.

Члан 6.

У радионици за оправку возила са ланчаним кретањем возила, мора постојати одговарајућа сигнализација (светлосна и звучна) за давање знакова о кретању возила.

Возило се пре постављања на место оправке у радионици мора очистити и опрати.

Члан 7.

Возило се за време оправке мора заочити ручном кочницом и укључити на најмањи пренос. При оправкама кочнице морају се употребити сигурне кочне направе.

Члан 8.

Ако се при оправкама возила скидају точкови, морају се код осовине скинутих точкова ставити ногари (сталак) а испод нескинутих точкова - сигурни подметачи.

Члан 9.

При скидању или постављању гибњева или при извођењу других већих оправки на возилу, возило се мора обезбедити од пада, пожара и експлозије.

Члан 10.

Теретно возило са аутоматским истоваривањем терета мора бити обезбеђено од спонтаног подизања и спуштања сандука.

Странице теретног возила са аутоматским истоваривањем терета морају бити обезбеђене од спонтаног отварања.

Под каросерије теретног возила са аутоматским истоваривањем терета, мора бити раван и гладак.

Члан 11.

При оправкама теретног возила са аутоматским истоваривањем терета морају се испод подигнуте каросерије поставити сигурни подупирачи. Уместо подупирача не смеју се употребљавати други предмети (кључеви, ћускије, крш, дрвене греде и сл.).

Члан 12.

При оправкама возила са високом каросеријом морају се употребљавати одговарајуће сигурне лествице.

Забрањена је употреба неисправних лествица.

Члан 13.

Ако се оправке врше испод возила, возило се мора поставити на чврсте ослонце (сталци, ногари и сл.). За време таквог рада мора бити спречено истицање горива из резервоара, воде из хладњака, уља из мотора и електролита из акумулаторске батерије.

Члан 14.

При оправкама заваривањем на цистерни или резервоару возила за превоз лако запаљивих и експлозивних течности, оправка се може вршити тек кад се цистерна или резервоар испуни водом или инертним гасом (CO₂) а метално тело цистерне односно резервоара прописно уземљи.

Члан 15.

При оправкама возила, пренос делова возила тежих од 30 kg мора бити механизован.

Делови возила који се преносе морају на направи за пренос бити обезбеђени од померања или претурања.

Члан 16.

Пре скидања мотора, мењача, хладњака, задњег и предњег моста или других делова возила који су саставни део система за расхлађивање или подмазивање возила, мора се претходно из њих испустити уље и вода у судове намењене за ту сврху.

Места за постављање делова возила из става 1. овог члана морају бити подешена тако да одговарају својој намени.

2. Пуштање мотора возила у рад

Члан 17.

Пре пуштања мотора возила у рад, мора се ручица мењача ставити у неутралан положај.

Мотор се пушта у рад, по правилу, помоћу стартера.

Ручно пуштање мотора у рад сме вршити само возач или његов помоћник.

Код ручног пуштања мотора у рад полуга покретача мора се окретати одоздо нагоре. Палац десне руке не сме обухватити полуку покретача већ мора бити приљубљен уз кажипрст.

Код ручног пуштања мотора у рад, мотор мора бити подешен на нешто доцније паљење.

3. Кретање возила у кругу организације

Члан 18.

У кругу организације и у радној просторији возилом смеју управљати само лица која имају возачку дозволу за управљање возилом односне категорије.

У кругу организације или у радним просторијама у којима се крећу возила морају се поставити знаци према важећим прописима за саобраћај на јавним путевима.

Члан 19.

Брзина кретања возила у кругу организације не сме бити већа од 10 km на час, а у радним просторијама - већа од 5 km на час, осим на посебно изграђеним пробним пистама и другим саобраћајницама, које морају бити снабдевене одговарајућом сигнализацијом.

Брзина кретања возила на посебно изграђеним пробним пистама и другим саобраћајницама у кругу организације неће се ограничавати, ако су писте и саобраћајнице снабдевене одговарајућом сигнализацијом.

Члан 20.

У организацији мора постојати план кретања возила, са подацима о дозвољеним и забрањеним правцима, улазима, излазима, кривинама и слично. План кретања возила мора бити истакнут на видном месту у кругу организације и у радним просторијама.

Члан 21.

Лицима која нису запошљена на оправкама возила забрањена је вожња на возилу у кругу организације и у радној просторији.

4. Испитивање кочница возила

Члан 22.

Испитивање кочница возила при раду мотора, врши се, по правилу, уређајима за испитивање кочница.

Ако организација нема уређаје за испитивање кочница, испитивање исправности кочница врши се на одређеном месту у кругу организације.

Члан 23.

При подешавању кочница после испитивања њихове исправности, мотор мора бити искључен а возило у стању мировања.

Возач не сме пустити мотор у рад нити покренути возило док за то не добије знак од радника који врши подешавање кочница.

5. Прање возила

Члан 24.

Прање возила помоћу црева на отвореном простору, мора се вршити на месту довољно удаљеном од неизолованих проводника струје односно електричних уређаја под напоном.

Степенице и подлога по којима се радник креће при ручном прању возила морају имати храпаву површину.

За време ручног прања возила, радник мора бити опремљен одговарајућим заштитним средствима (гумене чизме, гумене рукавице, заштитна кецеља и сл.).

Члан 25.

Ако се прање возила врши посебним уређајима (механизовано прање), извори светла, проводници струје и погонски уређаји морају бити херметички затворени.

За време механизованог прања возила, радник који рукује уређајима за прање возила мора бити заштићен од влаге.

Члан 26.

При прању возила испуштање нечисте воде у канализацију сме се вршити тек после њеног неутралисања и чишћења од горива и уља.

Члан 27.

Делови мотора који раде на етилизовани бензин смеју се прати тек пошто се изврши неутрализација талога тетраетила у керозину или другим течностима.

При употреби лужног раствора концентрација тог раствора треба да износи од 2 до 5%.

Прање делова возила етилизованим бензином забрањено је.

Члан 28.

Ако се за праће делова возила користе раствори бензина или петролеја, места одређена за праће морају имати сталну вентилацију, а при употреби трихлоретилена - и посебну комору са вентилацијом.

На местима на којима се праће делова возила врши са запаљивим течностима, забрањено је пушење и прилажење са отвореним пламеном. На тим местима морају се спровести и све мере противпожарне заштите.

6. Рад на акумулаторској батерији

Члан 29.

Ако се акумулаторске батерије превозе колицима, претходно се морају обезбедити од померања односно од проливања киселине.

При ручном преносу акумулаторских батерија морају се предузимати мере предострожности против проливања електролита (раствор сумпорне киселине или лужине) на одело и обућу радника.

При скидању, преносу, пуњењу, оправци и другом сличном раду са акумулаторским батеријама, морају се предузимати одговарајуће мере против проливања електролита по телу, обући и оделу радника.

Ако се електролит пролије на тело радника, место опекотине треба одмах обрисати сувом крпом и неутралисати десетопроцентним раствором соде у води ако је електролит киселина односно петопроцентним раствором борне киселине ако је електролит лужина а затим повређено место испрати млазом воде.

Члан 30.

Приликом припремања раствора сумпорне киселине, киселина се мора у танком млазу сипати у дестилисану воду. Претакање се мора вршити направама за претакање (сисаљка, љуљашка за балоне, пумпа, сифон и сл.).

Ако је затварач посуде у којој се налази киселина или лужина обложен парафином, парафин треба отопити облагањем грла посуде крпом умоченом у врелу воду.

Члан 31.

Ручно дробљење и уситњавање јетког калијумовог хидроксида мора се вршити на начин којим се спречава распрскавање његових честица.

Растварање калијумовог хидроксида треба вршити у чистој посуди од челика, стакла или пластичне масе, наливањем дестилисане воде. Калијумов хидроксид мора се челичним или стакленим штапићима мешати до његовог потпуног растварања.

Члан 32.

Радници који припремају електролит морају бити опремљени одговарајућим личним заштитним средствима.

Радници морају бити посебно оспособљени за припремање електролита и за указивање прве помоћи код опекотина задобивених од киселина или лужина.

Члан 33.

Посуде са електролитом морају се пажљиво преносити носиљкама или превозити колицима, уз помоћ два радника. За време преноса односно превоза, посуде морају бити добро затворене.

Члан 34.

Пуњење и формирање оловних и алкаличних акумулаторских батерија мора се вршити у посебно опремљеним просторијама.

У просторијама из става 1. овог члана не смеју се остављати посуде са сумпорном киселином или калијумовим хидроксидом.

Члан 35.

Акумулаторске батерије постављене за пуњење и формирање морају бити са напојном мрежом чврсто спојене помоћу стезалки за оловне половине акумулатора са киселином или посебним наглавцима код акумулатора са лужином, ради спречавања варничења.

Спајање акумулаторских батерија жицама није дозвољено.

Члан 36.

У просторију за пуњење и формирање акумулаторских батерија не сме се улазити са отвореном ватром нити се у њој сме пушити и палити шибица.

Генератори, електромотори, електрични уређаји и инсталација за осветљење у просторији из става 1. овог члана, морају бити заштићени од варничења.

У просторији за пуњење и формирање акумулаторских батерија и у просторији за чување киселина, и лужина морају бити умиваоници и посуде са 10% раствора соде или 5% раствора борне киселине, зависно од врсте електролита у акумулаторским батеријама.

Члан 37.

У просторију за пуњење и формирање акумулаторских батерија смеју улазити само лица која раде на тим пословима.

7. Стављање и скидање гума

Члан 38.

Стављање и скидање гума сме се вршити на сувом и чистом месту.

Пре скидања гума са наплатака, ваздух из унутрашње гуме мора се потпуно испустити. Скидање гума мора се вршити одговарајућим алатом.

Члан 39.

Гуме се не смеју постављати на зарђао, улубљен, напукао или храпав наплатак.

Еластични прстен спољне гуме мора сигурно налегати у жлеб наплатака по целом свом обиму.

Члан 40.

Убацивање еластичног прстена спољне гуме у жлеб наплатака при пуњењу спољне гуме ваздухом сме се вршити само за време прекида притицања ваздуха у гуму, док је притисак мали.

Пуњење гуме на скинутом точку сме се вршити само уз употребу заштитне оградe или решетке.

8. Средства за одржавање возила

Члан 41.

Алати, направе, машине, уређаји и остали предмети које радници употребљавају на раду при одржавању возила морају бити исправни, прописно заштићени и стално одржавани у исправном стању.

III. МЕРЕ И НОРМАТИВИ ЗАШТИТЕ ПРИ ПРЕВОЗУ ВОЗИЛОМ

Члан 42.

Свако возило мора бити снабдевано исправним стандардним ручним алатом, неопходним прибором, резервним деловима, приручном апотеком и апаратом за гашење пожара.

Члан 43.

Пре поласка на пут мора се проверити техничка исправност возила, као и опремљеност возила средствима из члана 42. овог правилника.

Члан 44.

За време рада мотора бука у возилу намењеном за смештај путника и посаде не сме прелазити 80 децибела. Концентрација угљенмоноксида може се кретати највише до 58 mg/m³ при температури до 20 ° C а концентрација акролеина - највише до 0,002 mg/l при температури од 18 до 20 ° C.

Испитивања буке, температуре и загађености ваздуха у возилу врше се при раду мотора, и то по потреби, а најмање два пута годишње.

Члан 45.

Ако се возилом превозе опасне материје (течна горива, јетке и отровне материје и сл.), возачу, пратиоцу возача и радницима запошљеним на утовару и истовару терета организација је дужна дати потребна упутства и обезбедити одговарајуће мере предвиђене прописима о заштити на раду при превозу опасних материја.

Члан 46.

Организација је дужна пре поласка возила на дужи пут упознати возача са основним карактеристикама пута које су од значаја за безбедност саобраћаја.

Члан 47.

Ако организација утврди да се возач налази у припитом стању или у стању узбуђености односно преморености, дужна је да му спречи полазак на пут.

Члан 48.

Превоз људи у корпи теретног возила са аутоматским истоваривањем терета забрањено је. Пратиоци возача таквог возила могу се возити само у кабинџи.

Члан 49.

Прикачивање приколице за моторно возило треба да врше, по правилу, возач и његов помоћник. Прикачивање се мора вршити вожњом унатраг, и то најмањом могућом брзином.

Изузетно, возач може и сам приколицу прикачити за моторно возило. У том случају он мора приколицу поставити на место где јој се може лако прићи возилом, испод задњих точкова приколице ставити подметаче и проверити стање прибора за тегљење.

Члан 50.

Прикачивање односно откачивање приколице може се вршити само на равном и тврдом терену који није клизав.

Предња страна и бочне стране платформе приколице морају при спајању бити уклопљене.

Члан 51.

Пре него што прикачи полуприколицу за моторно возило возач мора проверити да ли је седласти уређај за спајање исправан а полуприколица закачена ручном кочницом.

Предњи део полуприколице мора бити постављен на таквој висини да при прикачивању предња ивица лиснатог ослонца руде налегне на жлеб или седло за спајање.

Уздужна оса тегљача и полуприколице мора бити у правој линији. Померање осе не сме прелазити 10 °.

Члан 52.

За време утовара или истовара терета са возила возач мора бити присутан и дужан је да претходно провери да ли су предузете све мере безбедности.

При утовару терета у возило забрањено је на стране товарног простора вешати ланце, ужад и другу опрему за дизање терета.

Члан 53.

Ако се возилом превозе ваљкасти терети, возач мора у току вожње повремено проверавати стање терета на возилу, као и стање уређаја за прикачивање.

Члан 54.

Забрањено је без сигурних подметача постављати возило на косину са нагибом већим од 5 °.

Ако се са возила са аутоматским истоваривањем терета врши утовар или истовар терета изнад јаруге, на обали или на стрминама, возило се мора претходно подупрети јаким полугама.

Изузетно, истовар терета може се вршити без стављања подметача ако је терен тврд и без нагиба. У таквом случају возило мора бити најмање 1 m удаљено од ивице јаруге, обале или стрмине.

Члан 55.

Врата на кабинџи и на каросерији возила морају се лако и сигурно затварати и бити изведена тако да се не отварају у току вожње.

IV. МЕРЕ ЗАШТИТЕ НА РАДУ СА ЕТИЛИЗИРАНИМ БЕНЗИНОМ, БЕНЗОЛОМ И АНТИФРИЗОМ

1. Рад са етилизираним бензином

Члан 56.

При раду са етилизираним бензином (оправке уређаја, превоз и остали радови) морају се предузимати мере заштите ради спречавања удисања паре етилизираног бензина, као и његовог просипања на тело радника.

Члан 57.

При чишћењу цистерни или резервоара од етилизираног бензина, као и при оправкама таквих цистерни и резервоара, морају се користити лична заштитна средства, и то: специјална одећа, цевна маска и појас за спасавање са конопцима. За време рада у цистерни или резервоару радник који врши чишћење мора бити под сталним надзором лица ван цистерне или резервоара.

Члан 58.

Снабдевање возила етилизираним бензином може се вршити само помоћу бензинских пумпи са цревима снабденим посебним пиштољима.

Забрањено је снабдевање возила етилизираним бензином помоћу ведре и левка, као и пренос етилизираног бензина у отвореној амбалажи.

Продувавање устима уређаја за напајање возила етилизираним бензином забрањено је.

Радник затрован етилизираним бензином мора бити одмах упућен у најближу здравствену установу (амбуланту, болницу).

Члан 59.

Места на којима је проливен етилизирани бензин морају се посути раствором дихлорамина (1,5 % у бензину) или кашом од гашеног хлорног креча (један део хлорног креча на три до пет делова воде).

Члан 60.

Испуштање отпадних вода са етилизираним бензином у канализацију забрањено је.

Отпадне воде са етилизираним бензином могу се испуштати у индустријску канализацију тек после неутралисања са хлорним кречом у неутрализационој јами.

Члан 61.

Средства за брисање мрља од етилизираног бензина (струготине, крпе и сл.) морају се после употребе држати у металним посудама са чврстим поклопцима.

Спаљивање запрљаних средстава из става 1. овог члана врши се на одређеном месту уз предузимање мера заштите против удисања бензинске паре и противпожарних мера.

Члан 62.

Радници који раде са етилизираним бензином морају користити заштитну одећу.

Заштитна одећа посута етилизираним бензином мора се одмах заменити чистом заштитном одећом.

Заштитна одећа загађена етилизираним бензином мора се чувати и прати одвојено од друге одеће. Оправке на тој одећи смеју се вршити тек после прања.

Забрањено је са одећом загађеном етилизираним бензином улазити у трпезарије, кухиње и радне и стамбене просторије.

Члан 63.

Лична заштитна средства (гумене чизме, рукавице, кецеље и сл.) неутралишу се од етилизираног бензина кашом од хлорног креча (један део креча на два до три дела воде), и то трљањем или квашењем у засићеној кречној води и обилним прањем у чистој води.

Рукавице треба пре скидања истрљати керозином, опрати водом и сапуном.

Члан 64.

У затворену просторију са испарењима етилизираног бензина изнад максимално допуштене концентрације дозвољено је улажење радника само уз употребу одговарајућих заштитних средстава за заштиту дисајних органа (цевна маска, маска са филтером и сл.).

У просторијама у којима се ради са етилизираним бензином морају се поставити умиваоници са топлом водом и посуде са керозином. Радници морају имати на располагању сапун, чисте крпе за брисање руку и пешкир, као и 2 % раствор бикарбоне соде за пиће и испирање уста.

Члан 65.

Уношење хране у просторије из члана 64. овог правилника забрањено је.

Члан 66.

Организација је дужна раднике који раде са етилизираним бензином претходно упознати са опасностима и мерама заштите при таквом раду.

Члан 67.

Радници који раде са етилизираним бензином морају се подвргавати периодичним специјалистичким лекарским прегледима.

Организација је дужна радницима који раде са етилизираним бензином обезбедити специјалистичке лекарске прегледе најмање једанпут годишње.

Члан 68.

Посуда која се употребљава за чување етилизираног бензина мора имати натпис исписан крупним словима: „Етилизирани бензин - отров”, са знаком одређеним за отровне материје.

Члан 69.

На свим радним местима на којима се рукује са етилизираним бензином морају бити истакнута упутства о мерама заштите на раду.

2. Рад са бензолом

Члан 70.

Претакање и слични поступци са бензолом смеју се вршити само са одговарајућим прибором (шмркови, сифони, црева и сл.). При томе се мора пазити да се бензол не просипа на под, по амбалажи и на одећу радника.

Забрањено је усисавање бензола устима кад се за претакање користи сифон.

Радник затрован бензолом мора бити одмах упућен у најближу здравствену установу (амбуланту, болницу).

Члан 71.

Бензол се не сме употребљавати за прање делова мотора, растварање боја, чишћење заштитне одеће, прање рубља и слично.

Члан 72.

Радници који раде са бензолом морају користити заштитну одећу.

Заштитна одећа посута бензолом мора се одмах заменити чистом заштитном одећом.

Члан 73.

У затворену просторију са испарењима бензола изнад максимално допуштене концентрације дозвољено је улажење радника само уз употребу одговарајућих заштитних средстава за заштиту дисајних органа (цевна маска, маска са филтером и сл.).

Члан 74.

Организација је дужна раднике који раде са бензолом претходно упознати са опасностима и мерама заштите при таквом раду.

Члан 75.

Радници који раде са бензолом морају се при пријему на рад подвргнути специјалистичком лекарском прегледу.

Организација је дужна радницима који раде са бензолом обезбедити специјалистичке лекарске прегледе најмање једанпут годишње.

3. Рад са антифризом

Члан 76.

Антифриз (средство против смрзавања) сме се држати и преносити само у херметички затвореним чврстим посудама (од метала или другог отпорног материјала) са сигурним поклопцем на завој.

Члан 77.

На посуди у којој се чува и преноси антифриз, мора постојати натпис исписан крупним словима: „Антифриз - отров”, са знаком одређеним за отровне материје.

Члан 78.

Претакање антифриза мора се вршити специјалним шмрковима.

Забрањено је усисавање антифриза устима кад се за претакање користи сифон.

Члан 79.

Посуде са антифризом морају се чувати у сувој незагрејаној просторији са одговарајућом вентилацијом.

Члан 80.

По завршеном раду са антифризом радници морају добро опрати руке водом и сапуном.

Радник затрован антифризом мора бити одмах упућен у најближу здравствену установу (амбуланту или болницу).

Члан 81.

Возачи, пратиоци и друга лица у организацији не смеју употребљавати антифриз, ако претходно нису упознати са опасностима и мерама заштите при раду са антифризом.

V. ЛИЧНА ЗАШТИТНА СРЕДСТВА

Члан 82.

Организација је дужна радницима који раде на оправкама возила и превозу возилом ставити на располагање одговарајућа лична заштитна средства према посебним прописима о заштити на раду.

VI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 83.

Организације су дужне све заштитне мере које примењују у раду на одржавању возила и превозу возилима а које нису у складу са одредбама овог правилника ускладити са његовим одредбама у року од две године од дана његовог ступања на снагу.

Члан 84.

Ако овим правилником нису предвиђене неке од мера и норматива заштите на раду при одржавању возила и превозу возилом, у погледу тих мера и норматива примењиваће се одредбе Општег правилника о хигијенским и техничким заштитним мерама при раду („Службени лист ФНРЈ”, бр. 16/47 и 36/50), Правилника о заштитним мерама против опасности од електричне струје у радним просторијама и радилиштима („Службени лист ФНРЈ”, бр. 107/47), као и одредбе других прописа о заштити на раду.

Члан 85.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ”.